

Ontwikkelingslijn: Instructie en feedback
Ontwikkelingsveld 1: Effectieve leertijd
Eigenaren: Melanie Hoogenberg, Sylvia Schiphouwer en Ineke Schwieters

Doel

Het doel van deze procedure is het maximaliseren van de beschikbare onderwijstijd door oorzaken van tijdverlies tegen te gaan.

Toepassingsgebied

Deze procedure heeft betrekking op onderwijstijd op schoolniveau (roostertijd) en onderwijstijd op klassenniveau, en op individueel niveau, de taakgerichtheid van leerlingen (actieve leertijd).

Algemeen

In veel studies is aangetoond dat de hoeveelheid tijd die leerlingen aan leren besteden een samenhang vertoont met leerprestaties. Dit lijkt met name ook van belang voor zorgleerlingen, die gemiddeld genomen 5 maal zoveel onderwijstijd nodig hebben om minimumdoelen te kunnen halen.

Volgens onderzoek vindt per dag minimaal 10 minuten onnodige tijdverspilling plaats. Wij vinden het dan ook van belang dat op onze school steeds wordt geprobeerd om de beschikbare hoeveelheid leertijd voor de kinderen te maximaliseren. Wij realiseren ons echter dat het maximaliseren van onderwijstijd alleen niet helpt.

De beschikbare onderwijstijd moet evenzeer doelmatig worden ingevuld, bij voorkeur door leerlingen een actieve rol in het leerproces toe te dichten.

In deze procedure concentreren wij ons op maatregelen met het oog op het maximaliseren van de onderwijstijd i.c.m. het tegengaan van tijdverspillers.

De wijze waarop wij leerlingen bewust een actieve rol in het leerproces toemeten komt elders ter sprake.

Succesindicatoren

Met het oog op het maximaliseren van de beschikbare onderwijstijd achten wij als team de volgende succesindicatoren van belang:

Wij hebben maatregelen getroffen om de netto beschikbare onderwijstijd zo groot mogelijk te laten zijn. Daartoe hebben wij de volgende tijdverspillers vastgesteld en maatregelen getroffen om deze tijdverspillers te bestrijden:

- Tijdverspillers op schoolniveau
- Tijdverspillers op klassenniveau
- Tijdverspillers op individueel niveau

Schoolniveau

De leerlingen van groep 1 en 2 komen om 08.20 uur binnen en de leerlingen van groep 3 t/m 8 om 08.25 uur, zodat de lessen om 08.30 uur kunnen beginnen.

Klassenniveau

De taakgerichtheid van leerlingen heeft onze aandacht. Aan de hand van het observatieformulier taakgerichtheid proberen wij inzicht te krijgen in de taakgerichtheid van de leerlingen.

De leerkracht / of een observant kan eventueel jaarlijks in januari, februari of maart een klassikale proef afnemen tijdens zelfstandig werken / zelfstandig leren.

We vinden dat de Effectieve Leertijd minimaal 80% moet bedragen.

Er wordt geobserveerd tijdens zelfstandig werken / zelfstandig leren. Observatie vindt plaats a.d.h.v. een checklist (zie bijlage 2).

Leerlingen die uitvallen (op bijv. de observatiepunten x = niet met de taak bezig of w = wacht op de leerkracht) zullen hierover worden benaderd. Met deze leerlingen zullen afspraken worden gemaakt. Over deze leerlingen wordt verslag gemaakt en besproken met de IB-er.

Individueel niveau

De taakgerichtheid van individuele leerlingen heeft onze aandacht. De uitkomsten van het observatieformulier taakgerichtheid worden besproken met de leerkracht, de observant en/of IB-er. In overleg wordt afgesproken welke leerlingen in aanmerking komen voor verdere observatie. Deze observatie wordt gedaan door de IB-er met behulp van het tijdsteekproef formulier (bijlage 3). Aan de hand van deze observaties wordt een beginsituatie vastgesteld. De leerkracht zal gaan werken met leerlingen die uitvallen en weinig taakgericht zijn. In overleg kan door de leerkracht en/of IB-er een handelingsplan worden gemaakt. Dit handelingsplan zal door de groepsleerkracht en/of lid van het zorgteam worden uitgevoerd. Evaluatie van dit handelingsplan gebeurt opnieuw door middel van een observatie met behulp van het tijdsteekproef formulier.

Toetsing succesindicatoren

De tijdverspillers op school- en klassenniveau worden per jaar (in februari) geagendeerd. Tijdens de vergadering worden maatregelen geëvalueerd en voorgesteld.

Bijlagen

- Bijlage 1 Gehandhaafde Tijdverspillers + toelichting
- Bijlage 2 Observatieformulier Taakgerichtheid
- Bijlage 3 Tijdsteekproefformulier

Bijlage 1 Gehandhaafde tijdverspillers + toelichting

	Wat voor beleid maken we en hoe wordt dat naar wie gecommuniceerd?
Drinken en fruit eten	Groep 1 t/m 4 eten in de klas. Groep 5 t/m 8 drinken in de klas en nemen hun eten mee naar buiten. (zonder verpakkingsmateriaal)
Toiletbezoek	De leerlingen mogen naar het toilet gaan als het nodig is behalve tijdens uitleg / kringactiviteiten. In groep 1 en 2 kunnen er maximaal twee leerlingen tegelijkertijd naar het toilet gaan, in de groepen 3 t/m 8 maximaal 1 leerling.
Klassenmanagement, o.a. kopiëren tijdens les	De leerkrachten kopiëren zoveel mogelijk voor / na schooltijd, of vragen de conciërge dit te doen.
Storende collegae en of ouders	Ouders mogen alleen in geval van nood storen. Afspraken met leerkrachten moeten voor of na schooltijd worden gemaakt. Communicatie hierover via de Schoolgids en het Informantje. Staat het bordje op rood dan mag de leerkracht niet gestoord worden.
Ruzies evalueren	Na de pauze lost de leerkracht die pleinwacht heeft gehad de ruzies met de leerlingen op of hij / zij geeft dit door aan de leerkracht van het kind.
Lopen naar en vanaf de gymzaal tijdens schooltijd	De leerlingen lopen ongeveer 10 minuten naar de gymzaal en ook weer 10 minuten terug naar school
Omkleden voor en na de gymles	We stimuleren de leerlingen om zo vlot mogelijk om te kleden, zodat er zo weinig mogelijk lestijd verloren gaat.
Containerdienst (bij afwezigheid van conciërge)	Dit doet de conciërge. Is er geen conciërge dan wordt groep 8 ingeschakeld.
Bibliobus	Ieder maandagmiddag kunnen de leerlingen van groep 3 t/m 8 boeken ruilen in de bibliobus. Iedere groep heeft een vaste tijd om naar de bus te gaan.
Knutselmiddag	Voor Kerst houden we een knutselmiddag met behulp van ouders.
Ontruimingsoefening	De ontruimingsoefening vindt 2 keer per jaar plaats. 1 keer aangekondigd en 1 keer onaangekondigd. Dit wordt vermeld in de nieuwsbrief.
School TV / video	Kijken ter ondersteuning van een les (zoveel mogelijk)
Excursies	Afhankelijk van het aanbod nemen verschillende groepen deel aan bepaalde activiteiten.
Verjaardag leerlingen	De verjaardag van de leerlingen wordt in groep 1 en 2 's morgens gevierd i.p.v. muzikale vorming. In groep 3 t/m 8 wordt er voor de pauze gezongen en getrakteerd. Er ligt een kaart in de koffiekamer waar alle leerkrachten de naam op kunnen schrijven zodat de leerlingen niet langs de lokalen hoeven te lopen.
Vieringen en festiviteiten	Sint Maarten, Sinterklaas, Kerstmis, Carnaval, groot schoolproject, verjaardagen van de leerkrachten; ouders worden hiervan via de nieuwsbrief op de hoogte gesteld.
Schoolkamp en	Groep 8 gaat 3 dagen op schoolkamp.

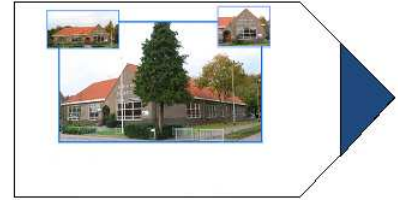
voorbereiding	
LOVS Cito	In alle groepen worden Cito-toetsen afgenomen.
Sport – Speldag	Groep 5 t/m 8 doet mee aan een atletiekdag.
Aanmelding nieuwe leerlingen	Nieuwe leerlingen kunnen worden aangemeld bij de directeur. De directeur voert een gesprek en laat de hele school zien.
Absentie	De absenten worden zo spoedig mogelijk doorgegeven aan de leerkrachten, of worden genoteerd op het bord in de kopierruimte . Indien leerlingen niet absent zijn gemeld worden de ouders voor 09.00 uur gebeld door de leerkracht. Mocht de leerkracht verhinderd zijn te bellen dan wordt de directeur / het aanspreekpunt op de hoogte gebracht.
Bioscoop- en theaterbezoek	Iedere groep doet mee aan het kunstmenu. Via de nieuwsbrief worden de ouders hiervan op de hoogte gesteld.
Activiteiten groep 7/8	Kerstattentie rondbrengen, kinderpostzegels, kerstspel, afscheidsmusical.
Catecheselessen verzorgd door de pastoor	Eén keer per maand komt de pastoor op school om de lessen te verzorgen. Hiervoor wordt een rooster gemaakt. Ouders worden via de nieuwsbrief op de hoogte gesteld.
Uitnodigingen / kerstkaartjes / vriendenboekjes enz	Vriendenboekjes mogen de leerlingen wel meenemen naar school, maar niet onder schooltijd uitdelen en inkijken. Vriendenboekjes worden op de meeneemplaats neergelegd. Uitnodigingen /kerstkaarten mogen niet meer onder schooltijd worden uitgedeeld door leerlingen, leerkrachten en ouders. Via de Nieuwsbrief worden ouders hieraan herinnerd met als argument het voorkomen van teleurstellingen.
Schoolreis / schoolfeest	Groep 1 en 2 houden ieder jaar een schoolfeest. Groep 3 t/m 7 gaan op schoolreis.

Verjaardagen leerkrachten? Moet hier ook een kopje van komen?

Bijlage 3 Tijdsteekproefformulier

TIJDSTEEKPROEF FORMULIER

Observator: Naam leerling: Groep: Datum observatie:		Categorie					Aantal					Procenten				
		Ta														
		Kij														
		Sto														
		Lo														
		An														
		Totaal										100%				
Min	Na 20 sec.					Na 40 sec.					Na 60 sec.					Opmerkingen
1	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
2	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
3	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
4	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
5	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
6	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
7	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
8	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
9	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
10	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
11	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
12	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
13	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
14	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
15	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
16	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
17	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
18	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
19	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	
20	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	Ta	Kij	Sto	Lo	An	

Toelichting TIJDSTEEKPROEF

Doel

In plaats van het beschrijven van het *taakgedrag van de leerling* (b) op het OBSERVATIE formulier, kan de observator een tijdsteekproef van dit gedrag nemen. Het voordeel van de tijdsteekproef is dat op een objectieve wijze de mate van taakgerichtheid kan worden vastgesteld. Bij de tijdsteekproef scoort de observator – gedurende de periode van het zelfstandig werken – om de 20 seconden wat de leerling doet. Op deze wijze verkrijgt hij 3 scores per minuut. Na afloop kan hij berekenen gedurende hoeveel procent van de tijd, bedoeld voor zelfstandig werken, de leerling taakgericht was.

CATEGORIEËN

Bij het nemen van deze tijdsteekproef scoort de observator – gedurende de verwerkingsfase/ uitvoerfase – om de 20 seconden wat de leerling doet. Dat is 3 scores per minuut. Na afloop is het percentage van de tijd te berekenen dat de leerling taakgericht bezig was.

De volgende categorieën kunnen gescoord worden:

Ta: werkt **taakgericht**

Kij: kijkt afwezig rond of start voor zich uit

Sto: stoort andere leerlingen of praat met hen

Lo: loopt door de klas

An: is bezig met **andere** activiteiten

Procedure

De procedure bij het nemen van deze steekproef is de volgende:

- a. Wanneer de leraar opdracht heeft gegeven aan het werk te gaan, of individuele hulp aan de leerling heeft beëindigd, begint de observatie. De stopwatch wordt ingedrukt (of maak gebruik van de tijdteller van de camera bij een video-opname). De observator wacht tot de teller 20 seconden na de hele minuut aangeeft.
- b. Hij stelt vast wat de leerling *op die* seconde doet.
- c. Hij zet een cirkel om de categorie die het beste het gedrag van de leerling op de 20e seconde weergeeft: Ta, Kij, Sto, Lo of An.
- d. De observator wacht tot de teller 40 seconden na de hele minuut aangeeft en herhaalt stap b en c.
- e. De observator wacht tot de teller 60 seconden aangeeft en herhaalt stap b en c.
- f. De observator herhaalt deze procedure zolang de periode van zelfstandig werken duurt.
- g. De observator scoort het taakgedrag van de leerling *niet* tijdens momenten waarop de leraar en de leerling contact met elkaar hebben.

Verwerking

De observatiegegevens worden in procenten omgerekend en genoteerd op het TIJDSTEEK-FORMULIER.

Werkwijze omrekening en verwerking gegevens

- a. De observator bepaalt het totaal aantal gemaakte observaties per categorie.
- b. Hij bepaalt het totaal aantal gemaakte observaties.
- c. Hij deelt het aantal van elke categorie door het aantal en vermenigvuldigt dit met 100.

Interpretatie

Het interpreteren van de gegevens kan antwoord geven op de volgende vragen:

1. Gedurende hoeveel procent van de tijd, bedoeld voor de zelfstandige verwerking van de leerstof, was de leerling taakgericht?
2. Nam de taakgerichtheid van de leerling toe (in vergelijking met eerdere tijdsteekproeven)?
3. Welke vormen van niet-taakgericht gedrag vertoont de leerlingen wel/ niet?

Het antwoord op de eerste twee vragen is direct af te leiden uit de observatiegegevens.

Over het algemeen geldt dat leerlingen die ongeveer 70% van de tijd taakgericht werken (landelijk gezien) een aanvaardbaar gemiddelde halen (ontleend aan: S. Veenman, P. Lem e.a. (1986): *Onderwijs in combinatieklassen*. Eindrapport SVO. Selectareeks, Den Haag).

Om vast te stellen of de taakgerichtheid van de leerling toeneemt, zijn minimaal twee tijdsteekproeven nodig. Wanneer leerlingen bij een eerste opname erg weinig taakgericht werken (ongeveer 30% van de tijd of minder), dan zal het percentage taakgericht werken fors kunnen toenemen. Voor leerlingen die al behoorlijk taakgericht zijn bij de eerste observatie (ongeveer 80% of hoger, ligt dit niet zo voor de hand.

Over het algemeen mag in een periode van enige weken een toename van 10 à 15 % verwacht worden. Bijvoorbeeld een leerling die bij de eerste tijdsteekproef 45% van de tijd taakgericht werkt, komt bij de tweede tijdsteekproef enkele weken later tot 55% à 60% taakgerichte tijd (ontleend aan: A. Jager (1991): *Evaluatie van een zorgverbredingsprogramma voor onderwijsbegeleidingsdiensten*. ISOR, Rijksuniversiteit Utrecht).

Opmerking:

Dit observatie formulier is uitermate geschikt om het effect van een bepaalde aanpak te meten.